

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA 2025

Konstitucinė teisė

Mykolas Romeris
universitetas

Konstitucija – mūsų visų kelrodis!

Mykolas Romeris
universitetas

Konstitucinė teisė – kas tai?

Konstitucinė teisė – tai mokslas apie
Konstituciją.

Pati [Konstitucija](#) - aukščiausią teisinę galią turintis valstybės teisės aktas, priimtas 1992 m. spalio 25 d. visos Tautos sutarimu ir keičiamas ypatinga, sudėtingesne nei kiti teisės aktai, tvarka. [Konstitucijoje](#) išdėstytos pagrindinės taisyklės, pagal kurias gyvena valstybė ir jos visuomenė: joje nustatyti valstybės valdžios organizavimo ir veikimo pagrindai, valstybės valdžios institucijų įgaliojimai ir jų tarpusavio santykiai, įtvirtintos svarbiausios kiekvieno asmens teisės ir laisvės.

Konstitucija – aukščiausios teisinės galios valstybės teisės aktas.

Visa kita teisė – įstatymai, konstituciniai įstatymai, kiti teisės aktai bei Lietuvos ratifikuotos tarptautinės sutartys turi atitikti Konstituciją!

Mykolas Romeris
universitetas

Kam reikalinga konstitucinė teisė?

Tam, kad žinoti, kas nustatyta Konstitucijoje, kuri apima visas valstybės ir visuomenės gyvenimo sritis: joje įtvirtintos pagrindinės žmogaus teisės ir laisvės, numatyta kokiais būdais ir priemonėmis galima jas apginti, kada ir kas gali jas riboti, kaip jomis naudotis.

Konstitucijoje taip pat nurodytos pagrindinės valstybės valdžios institucijos - Seimas, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė, teismai, įvardyta jų rinkimų, sudarymo tvarka, įgaliojimai bei jų tarpusavio santykiai.

Konstitucijoje deklaruojamos esminės valstybės ir visuomenės vertybės: tautos suverenitetas, demokratija, nepriklausomybė, valdžių padalijimas, atskirumas ir savarankiškumas, prigimtinės žmogaus teisės ir laisvės, pagarba teisei, pilietiškumas, teisingumas, ir kt.

Mykolas Romeris
universitetas

Konstitucinės teisės šaltiniai

Konstitucinės teisės svarbiausias šaltinis yra [Konstitucija!](#)

Konstitucinės teisės šaltiniais yra laikoma tik pati Konstitucija, kurią sudaro pagrindinis tekstas ir keturios sudėtinės dalys:

1991 m. vasario 11 d. Konstitucinis įstatymas „Dėl Lietuvos valstybės“;

1992 m. birželio 8 d. Konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“;

1992 m. spalio 25 d. Įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“;

2004 m. liepos 13 d. Konstitucinis aktas „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“,

ir [Konstitucinio Teismo](#) suformuota oficialioji konstitucinė doktrina – Konstitucijos nuostatų aiškinimas, atskleidžiantis lakoniškų Konstitucijos normų prasmę.

Visų kitų teisės šakų normos detalizuoja ir įgyvendina Konstitucijos nuostatas!

Mykolas Romeris
universitetas

Konstitucijos aiškinimui taip pat labai svarbūs:

- 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės Aktas

- 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Aktas

Konstitucijos saugotojas – Konstitucinis Teismas

Konstitucinis Teismas, kurį sudaro 9 teisėjai, skiriami 9 metams ir tik vienai kadencijai, prižiūri, kad niekas nepažeistų Konstitucijos. Jam pavesta tikrinti, ar Seimo priimti įstatymai, Vyriausybės nutarimai ar Respublikos Prezidento dekretai neprieštaruoja aukščiausią teisinę galią turinčiam teisės aktui – Konstitucijai. Tikrindamas teisės aktų atitiktį Konstitucijai, Konstitucinis Teismas vienintelis iš visų institucijų oficialiai aiškina Konstitucijos nuostatas. Taip jis formuoja visiems privalomą **oficialiąją konstitucinę doktriną**, kurioje trumpos ir lakoniškos Konstitucijos nuostatos paaiškinamos plačiau.

Į Konstitucinį Teismą su prašymu patikrinti, ar koks nors teisės aktas neprieštaruoja Konstitucijai gali kreiptis Seimas arba Seimo narių grupė, Vyriausybė, Respublikos Prezidentas, teismai, taip pat bet kuris asmuo, manantis, kad kokiu nors teisės aktu yra pažeistos jo konstitucinės teisės ir laisvės.

Mykolas Romeris
universitetas

Kodėl moksleiviams aktuali konstitucinė teisė?

Konstitucijoje yra įtvirtina ir tokių teisių ir laisvių, kurios aktualios moksleiviams, jų santykiams su tėvais. Pavyzdžiui:

- * Asmenims iki 16 metų mokslas privalomas!
- * Mokymas valstybinėse bendrojo lavinimo, profesinėse bei aukštesniosiose mokyklose yra nemokamas.
- * Aukštasis mokslas prieinamas visiems pagal kiekvieno gebėjimus.

- * Gerai besimokantiems piliečiams valstybinės aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas!
- * Vaikų pareiga – gerbti tėvus, globoti juos senatvėje ir tausoti jų palikimą.
- * Nepilnamečius vaikus gina įstatymas.

Mykolas Romeris
universitetas

Konstitucinė teisė ir dirbtinis intelektas

Vis sparčiau tobulėjant technologijoms, reiškiančioms pažangą ir paprastesnius procesus, svarbu įsitikinti, kad naudojant DI sistemas nebūtų pažeidžiamos konstitucinės teisės:

- * Turi būti saugomi asmens duomenys (jie negali būti atskleidžiami tretiems asmenims): DI kartais analizuoja itin jautrius asmens duomenis (medicininius, emocinius), policija naudoja veidų atpažinimo sistemas. Svarbu, kad tai darant nebūtų pažeista **asmens teisė / privatumą**.
- * DI sistemas kuria žmonės, kurie gali turėti išankstinių nuostatų. Svarbu, kad priimdamas sprendimus DI nebūtų šališkas ir nepažeistų **asmenų lygybės principo** (pavyzdžiui, nusprendžiant, kad migrantai savaime kelia didesnį pavojų).
- * Kai kuriuos įrašus socialiniuose tinkluose DI šalina automatiškai kaip dezinformaciją (netikras žinias). Taip gali būti pažeista **asmens saviraiškos laisvė**, jei pašalinamas nuomonę reiškiantis įrašas.

Mykolas Romeris
universitetas

Praktinė situacija

Lietuvos Vyriausybė pradeda naudoti DI sistemą, sprendžiant, kam skirti socialines pašalpas. Sistema automatiškai vertina visus pateiktus prašymus, remdamasi įvairiais duomenimis: pajamomis, gyvenamąja vieta, šeimos sudėtimi, ankstesnėmis išmokomis, kita valstybės registruose esančia informacija.

Vienas pareiškėjas gauna neigiamą sprendimą dėl pašalpos, o pateikto sprendimo paaiškinimas – itin bendras: nurodoma, kad jis neatitiko nepriekaištingos reputacijos kriterijaus, kurį būtina atitikti, norint gauti socialinę išmoką. Pareiškėjas kreipėsi į teismą gindamas savo teises.

Pagal Konstituciją kiekvienas asmuo, atitinkantis teisės aktuose nustatytus kriterijus, turi teisę gauti socialinę išmoką. Sprendimas skirti ar neskirti išmoką turi būti argumentuotas. Šiuo atveju paaiškėjo, kad DI rėmėsi senais įrašais apie tai, kad asmuo buvo padaręs nusikalstamą veiką, kuri šiuo metu jau yra dekriminalizuota, senai suėjusi senatis, tad sprendžiant dėl socialinės pašalpos skyrimo į tai negalėjo būti atsižvelgiama. DI vien dėl asmens praeities, nevertindamas visų kitų kriterijų, nusprendė neskirti socialinės pašalpos, taip pažeisdamas asmens teisėtus lūkesčius ir konstitucinę teisę į socialinę paramą.

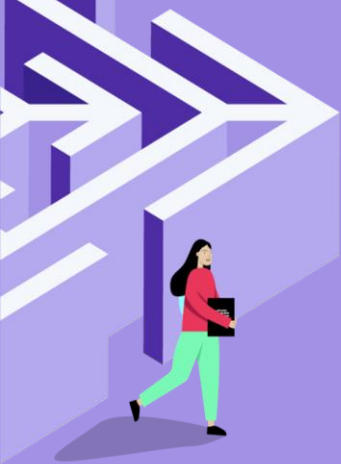
Mykolo Romerio
universitetas

Daugiau informacijos – medžiagoje olimpiados pasirengimui

Mykolas Romeris
universitetas

NACIONALINĖ TEISĖS ŽINIŲ OLIMPIADA

Mykolo Romerio
universitetas

